

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 4. februarija 1886.

Obs e g: O obdelovanji planinskih pašnikov. — Imenik udov c. k. kmetijske družbe kranjske. (Dalje.) — Izkaz nasadeb, katera so se vršile leta 1885., in onih, katere se morejo izvršiti l. 1886. v gozdih polit. okraja postojnskega. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Nemški kancelar Bismark zoper Slovane na Pruskem in zoper večino nemškega državnega zbora. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

O obdelovanji planinskih pašnikov.

Planinska zemljišĉa, na katerih se živina redi, pašniki in senoŹeti, se na mnogih krajih slabo in neprimerno rabijo.

Pogostoma se nahajajo med ljudmi napaĉne, krive misli gledé tega, kako pomembo ima zemlja za rastlinsko rast. Paĉ le redkokateri planinec je dosedaj resnobno premišljeval in si to vprašanje razjasnil, kaj da je zemlja za rastline. Kar mu zemlja obrodi, sprejme kmet navadno kot darilo dobrotne narave, kot boŹji dar ali pa kot pošteno plaĉilo za trud in teŹave pri obdelovanji zemlje, z daljnim premišljevanjem si nikdo glave ne beli. Njiva se sicer pognoji, ker je to stara navada, vĉasi, pa uŹe bolj redko, tudi travnik; skoro nikoli se pa ne gnojé pašniki, ĉeravno se tudi od njih obrod priĉakuje. Ako poprašaš, ĉemú da se gnoji, ti bode gotovo vsakdo odgovoril: „ker brez gnoja niĉ ne raste!“ ako pa dalje pozveduješ, zakaj da brez gnoja niĉ ne rodi, teŹko pravi odgovor dobiš.

To je pa tako. Rastlina za svojo rast potrebuje ŹiveŹa, nekaterih redilnih delov, iz katerih steblo perje itd. vstvarja. Te redilne tvarine dobiva rastlina deloma iz zraka, deloma pa iz zemlje.

Kako je pa gledé pašnikov? Trava, ki po njih raste, povŹije iz zemlje ravno tako nekaj redilnih snovi, kakor seno in otava po senoŹetih, kakor Źita in druga zelišĉa po njivah; a vendar se redko kedaj na to misli, da bi se zgubljena moĉ zemlji povrnila. Nekoliko teh tvarin, ki jih trava zemlji odvzame, jej živina sicer med pašo nazaj dá z gnojem, ki ga pušĉa za sabo; a to ni vse, kar je zemlja potrosila. Zraven pa tudi ravno ti nepravilno razdeljni odpadki priĉajo o nemarnosti planinarjev, kaŹejo, kako malo za pašnike skrbé. Namesto da bi kravjek nekoliko razgrebli, ga pusté mirno ondi leŹati, kamor je padel; tako vduši rastline pod sabo, pozneje pa na takih mestih vzbohotajo le taka zelišĉa, za katere živina ne mara. Po nekaterih krajih Švajce kravjeka ne raztrosijo, ampak prekladajo ga od ĉasa do ĉasa z lopato. Tako se redilne obstojnine gnoja sicer tudi razdelé, trava se pod njem ne zamori, toda to delo je nekoliko teŹavneje.

Gnoj, ki ga živina ponoĉi naredi v hlevih in po stajah zraven „stanú“, se zdi pastirjem zeló nadleŹna stvar brez vse koristi. Navadno Ź njim pognojé pašnike okoli stanu. Ti pogosto še preveĉ gnoja dobé ter tako travo obrodé, ki Źivini ne sluŹi, ĉeravno moĉno raste. Tudi se neki prigodi, da pastirji zmeĉejo gnoj v kako grapo ali pa v kak strmán prepad, da se ga le znebé.

Tudi v mlekarskih izdelkih se nahajajo nekatere zemeljne obstojbine. Ako se od ene krave v 100 dneh vmolze na pr. 400 bokalov mleka, ima to mleke v sebi 7 funtov popela, 1³/₄ funtov kalija in skoro 2 funta fosforne kisline, to vse prihaja od paše, tedaj iz zemlje. Ti pepelni deli so za zemljo gotovo zgubljeni.

Ali je pa treba pašnike gnojiti? O tem ni moĉ dvomiti, ako dobro prevdarimo to kar smo rekli o vaŹnosti gnojenja. Ko bi pa kdo vendar še dvomil, ali je treba našim planinskim pašnikom povrniti, kar so jim Źe skozi stoletja rastline odvzele, ali ne, temu pripeljemo še druge zanesljive priĉe. Stari, skušeni planšarji namreĉ spriĉujejo in stara pisma dokazujejo, da rodovitnost pašnikov od leta do leta peša, da se tedaj število goved in blagostanje planincev od leta do leta manjša. Ni sicer edini vzrok te Źalostne prikazni, pa vendar je najpoglavitniši ta, da se zemlja s pašo vedno izmolzuje, a da se jej niĉ izmolzene moĉi ne povraĉa.

So pa tudi še drugi vzroki, zakaj planinski pašniki mnogokrat rodé premalo paše. Zemljišĉe rastlini ne daje samo Źivila, dati jej mora tudi dovolj zdravega in vgodnega prostorišĉa, kjer svoje korenine lahko zarija in razvija.

Nahaja se pa ravno planinsko zemljišĉe pogosto v stanu, da tem tirjatvam ne more vstrezati.

Mnogokrat so planinski pašniki prevlaŹni ali celo moĉvirni; namesto dobre paše poganjajo na takih prostorih kisle trave, škodljiva zelišĉa, katerih živina ne povoha. Velike planjave se vsled tega ne morejo vŹivati. To moĉvirje se mora posušiti; kamenje, ktere ga je povsod obilno, pri tem delu pray dobro sluŹi. Tako se obrod pašnikov lahko pomnoŹi. Ćlovek bi ne veroval, kaka nemarnost v tem oziru še zdaj pri nas gospodari; tik stanu mora ĉlovek vĉasi po moĉvirji brodit.

Dobra piĉa sicer ne raste na moĉvirnej zemlji, pa tudi ne na prekamnitih tleh. Ako se kamenje od-

pravi, se zelokrat pridobi mnogo rodovitne zemlje. Tudi kamenje ni brez koristi: porabi se lahko pri zidanju stanu ali pri zidanju hlevov, ki so pogostoma zeló slabi in pomanjkljivi; z njim se lahko popravljajo poti, se narejajo zidovi na mejah pašnikov ali tudi podzemeljski odtoki za vodo na močvirnih krajih.

Vendar pa ni še zadosti, da se kamenje iztrebi; poskrbeti se mora tudi, da se pašniki na novo ne zasujejo. To se zna prigoditi ondi, kjer planinski potoki naglo čez pašnike derejo. Taki potoki privalé, sosebno kedar se od snežnice ali od plohá narastejo, za seboj grozno mnogo večega in manjšega kamenja. S kamenjem vred se razlijejo čez pašnike ter jih pokončajo: rodovitno zemljo odplovijo, mesto nje pusté kamenje po planini. Marsikak lep pašnik se je tako spremenil v pust prod, v golo puščavo, kjer nobena travica ne zeleni. To se dan današnji zeló bolj pogostoma godi, ko v prejšnjih časih. Glavni vzrok temu je brezobzirno iztrebljevanje gozdov, ki so bili naraven bran zoper take strašne dogodke. Da se ta nesreča ne bode ponavljala, mora se pri posekanju dreves, sosebno pri iztrebljevanju večih gojzdov prav previdno ravnati. Tudi z vravnavo potóčine in z branovi se lahko odvrne ali vsaj zmanjša zasipanje in trganje pašnikov.

Zoper kamenje, ki se meli ob strmih peči in ki včasih veliko škodo dela, so gojzdi vrh pašnikov najtrdnejši bran. To kamenje se posebno rado trga spomladi, ko sneg kopni, mnogokrat stani in staje poško- duje, včasih tudi ljudi ali živino pobije.

Naši spredniki so bili pametnejši ko mi; oni so devali take gojzde, ki so bili branovi zoper povodnji in plazove, v prepoved; nobena sekira se jih ni smela dotakniti. Še stoji marsikteri teh gojzdov, umni planinci jim zanašajo; ali veliko so jih tudi počrtili za prodaj; zapeljal jih je mamljivi denar. Ta denarni dobiček se zdaj nikjer ne pozna; škoda pa, ki po iztrebljenju gojzdov za pašnike izvira, se bo dan na dan bolj čutila.

Da ne bodo planinski pašniki vsako leto manj rodili, treba posebno skrbeti:

- a) da se zemlji odvzeta moč z gnojem povrne,
- b) da se posuše močvirni prostori,
- c) da se iztrebi kamenje, ki zavira vživanje pašnikov da se naredé branovi zoper povodnji in melove.

Pa še marsikaj bi se dalo zboljšati, še marsikaj odpraviti, kar je porabi pašnikov na poti. Tako n. pr. mnogo grmovja, ki brez koristi prostor jemlje, ki bi se toraj moralo počrtiti; nahaja se preveč in sicer prav širokih poti, utrlih od ljudi ali od živine: tudi te poti zmanjšujejo porabni prostor; po živinjih stopinjah se pogosto, sosebno pri mokrem vremenu, ko postanejo tla mečava, vderajo jame in se naredé mlake, kjer kmalo slaba želišča vzrastejo, — pa vendar nikdo ne misli, da bi te napake popravil. Ko bi se to storilo, bi se trava na istem prostoru pomnožila in bi se toraj lahko več živine redilo.

Te napake in njih nasledki, da se namreč porabni prostor in vsled tega število živine manjša, — vse to se ne opazuje samo po avstrijskih planinah, ampak tudi v Švajci in po bavarskem Allgau-u se čez to slišijo pritožbe. Toda tam ne drže križem rok, ampak si pridno pomagajo: zbrali so se namreč vrli možjé planšarji in prijatelji planšarstva, ti so se posvetovali, po kakej poti bi se dali ti zadržki odpraviti, so ta sredstva ustmeno in pismeno priporočali ter tudi dejansko izpeljati skušali.

Imenik udov c. kr. kmetijske družbe kranjske.

(Dalje.)

Podružnica v Kranji.

Gg. Pirc M., predstojnik, Burger A., Burger J., Črnivec Fr., Debeljak J., Dočkal F., Globočnik E., Golobič A., Hafnar M., Ješe P., Keržič J., Klemen A., Krener A., Kuralt Fr., baron Lazarini H., Majdič V., Matajč L., Mežnarc A., Mrak J., Omerza Fr., Pavlin A., Preželj M., Robič S., Rozman L., Rozman Fr., Sajovic F., Šavnik K., Šifrer Fr., Vavken A., Zupanec J.

Podružnica v Ratečah.

Gg. vitez pl. Gutmannsthal L., predstojnik, Bervar A., Ivančič Fr., Löwenfeld M., Pavlič A., Pintar M., Povše P., Požar A., Plaser J., Ramovš A., Rodič J., Scheyer M., Wetz J.

Podružnica v Boštanji.

Gg. Planinc A., predstojnik, Ažman S., Berce J. Buhotinski P., Dermelj A., Mayer pl. Melnhof Fr., dr. Mauer G., Papež J., Rojic P., Zöhrer H

Podružnica na Krškem.

Gg. grof Auersperg E., Brulec Fr., Cepudar J., baron Gagern H., Gregorič Fr., Grivic Fr., Hotschevar M., Knavs J., Lapajne J., Lenk J., Lesjak J., Lunder Fr., Medic Fr., dr. Mencinger J., Mlekuš H., Pfeifer J., Pfeifer W., Riedel K., Saje J., Šega J., Tavčar Ig., Verbajs A., Vesel J., Vovk J., Zadnik S.

Podružnica v Ložu.

Gg. Lenček Bl., predstojnik, Brence J., Jan S., Lah G. Mlakar A., pl. Obereigner J., Peče Fr.

Gospodarske izkušnje.

Snaženje konj.

Skoraj vsi grajščaki naročajo hlapcem, da jim konje pri jutranjem krmljenju temeljito očedijo s štriglom in krtačo. Predpišejo trikratno drganje konja s krtačo zaporedom in sedaj misli marsikateri oskrbnik, da je Bog vedi kako dobro vprežni konj preskrbljen. Toda ne pomislijo, da je še vkljub temu mnogo nesnage na konji, katera se ima tugi odstraniti. Zopet nekateri drugi kmetovalci mislijo, da dobro polaganje konjem tudi pomaga ter jih vsled tega ni treba tako pogosto snažiti. Zato opravljajo vse snaženje konj zeló površno. Kar storijo ti premalo, to delajo drugi preveč.

Prestrogi so pri snaženju konj, nepotrebno živali mučijo in tudi pouzročijo, da se hitreje sprehladijo. V resnici delajo tako, ker mislijo, da dobro snaženje je polovica krmljenja. Sploh prepogosto in presitno snaženje konj tem nikakor ni na zdravje, ne na snago. Tudi nasvetovano večerno snaženje ni koristno, ker je zjutraj vendar zopet potrebno. Dosedanje izkušnje priporočajo sledeče: vsako jutro je treba konje z dobro krtačo temeljito pokrtačiti in štrigelj le malo rabiti, zvečer po opravljenem delu pa je najbolje, če jih s slamo trdno obrablamo, zlasti po nogah in trebuhu.

Vsaki dan je treba enkrat grivo in rep s snažno vodo oprati. Kopita moramo po vsakem delu, ko so se ohladila, zmiti z vodo in v jutru pred upreganjem se snažiti. Mazanje večkratno z mastjo ni potrebno, časih je celó škodljivo. Grivo in rep naj vsaki dan izčesljajo in poleti naj konje v vodi kopajo, kolikrat le mogoče.